

DA GRØNLANDSKE RYPER KOM TIL FÆRØERNE

Nogle træk om den initiativrige kolonibestyrer og jæger Rasmus Müller

Af Henning Scheel

Kolonibestyrer Rasmus Müller var fra 1875 til nogle år efter århundredskiftet efterhånden blevet bestyrer af så at sige alle de daværende kolonier i Sydgrønland. Han havde et udmærket forhold til grønlænderne i hvis jagtudflugter han deltog med liv og sjæl og altid på lige fod med de grønlandske jægere. Under rensjagterne veg han ikke tilbage for de store strabadser, der ofte måtte til med hensyn til lange anstrengende vandringer i det vanskelige terræn. Han tog sin del af byrderne, sov i telt sammen med dem og delte deres spartanske levevis.

Efter hans hjemkomst til Danmark, havde jeg den glæde at træffe Müller og lære ham at kende som den ivrige jæger, han var. Vi var et par gange på jagt sammen; men jeg tror nok, det pinte ham, at han ikke kunne dyrke jagten herhjemme på samme fri og ubundne måde, som han havde kunnet i Grønland; hvor der den gang var fuldstændig frit slag, om man så må sige; idet der hverken fandtes jagtlove eller begrænsninger af anden art; man kunne således færdes, hvor man ville og skyde, hvad man havde lyst til.

I 1906 udgav Müller med støtte af Carlsbergfonden sin bog „Vildtet og Jagten i Sydgrønland“. Den er en udmærket skildring af de forekommende vildtarter fra Kap Farvel til Nordre Strømfjord på 67°30' n. br. Bogen rummer et væld af gode iagttagelser og oplysninger om udbredelsen af og jagten på de forskellige arter.

På Lehn-Schiølers ornithologiske ekspedition til Vestgrønland i 1925 støttede vi os ofte til Müllers oplysninger f. eks. om, hvor vi skulle søge hen for at træffe forskellige andearter såsom islandsk hvinand, strømand, kongeederfugl og andre, samt særlig gode lokaliteter med rigt fugleliv, og oplysningerne passede endnu den gang til „punkt og prikke“.

Bogen står således som et varigt minde om Rasmus Müller. Men også på andre måder gjorde han sig bemærket som en dygtig og foretagsom mand. Jeg tænker her særlig på hans vellykkede forsøg på at „omplante ryper til Færøerne, et eksperiment som havde været forsøgt af andre før, f. eks. af hans fader, dog med islandske ryper; hvad der skulle synes nemmere på grund af den kortere sørejse; men hver gang var

forsøgene strandet på uforstandig behandling af fuglene inden og under rejsen; som oftest ankom ryperne til øerne i afkræftet og døende tilstand.

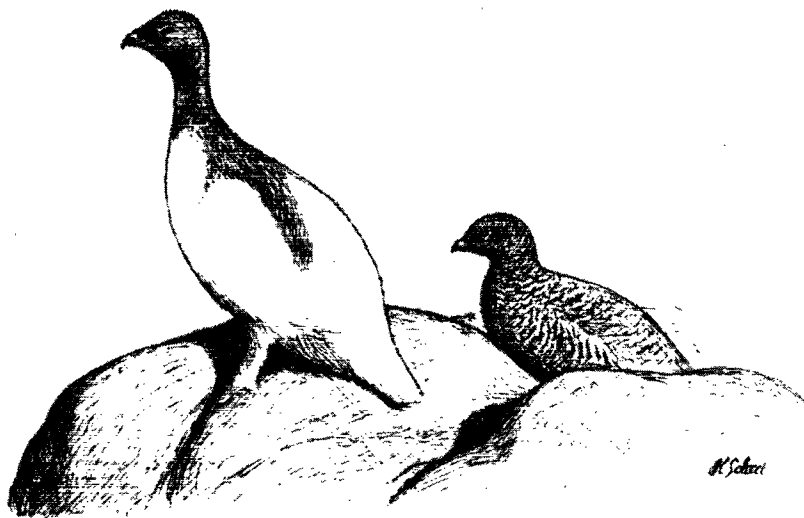
Man skulle synes, at et eksperiment med grønlandske ryper på forhånd måtte være dødsdømt på grund af den meget længere rejse først til København og derfra med postbåd til Færøerne; men alle disse vanskeligheder overvandt Müller på grund af sit kendskab til rypernes levevis og en pertentlig forstående behandling af fuglene inden og under rejsen, så de kunne ankomme til bestemmelsesstedet i fin form og foderstand. På rejsen til København passede han tildels selv ryperne, idet han tog med samme skib hjem på besøg.

I sin bog giver Müller en meget detaljeret skildring af, hvordan han overvandt alle de fejl, andre havde begået. Forsøget tog allerede sin begyndelse i marts 1890. Det var først og fremmest fodringsproblemet, som Müller måtte klare ved utallige forsøg inden afrejsen, som fandt sted i begyndelsen af maj.

Han havde ladet indfange elleve par ryper som imidlertid ved modtagelsen var meget magre og forkomne; men ved at fodre dem med lyng, hvoraf de kun åd top-skuddene, lykkedes det at holde liv i dem, men dog forblev de magre, hvad Müller ikke straks kunne forstå, eftersom de kastede sig over foderet med voldsom appetit, men dette fortolkede han ganske rigtigt som et bevis på, at der måtte mangle noget, vitaminer, hvad man ikke kendte så meget til den gang. Han prøvede derfor at få dem til at æde havregryn, byggryn, boghvedegryn og ærter, men uden resultat. Derefter gik han over til blandet fuglefrø, som de efter nogle dages forløb begyndte at pille i og tilsidst åd med god appetit; men da der ikke fandtes ret meget fuglefrø ved kolonien, prøvede Müller at blande det op med byg og dermed havde han endelig klareret problemet, idet ryperne efter nogle dages forløb fortrinsvis åd byggen, og efterhånden blev de både fede og meget livligere og veltilpas.

Et andet problem var at få dem til at drikke vand af en skål, dette ville de overhovedet ikke indlade sig på. Så prøvede han at lægge sneklumper ind til dem, og det klarede de sig så med en tid; men sne kunne man jo ikke forvente at kunne fremskaffe under den lange rejse. Han anbragte da sneen omkring og i vandskålen, og det bevirkede, at ryperne efterhånden fandt ud af, at vandet kunne drikkes, selv om det var i en skål. Efter kort tids forløb var sneen unødvendig for at lokke dem til at drikke, og dermed var de sværeste problemer overvundet.

Müller forarbejdede nu to store kasser, som ryperne kunne opholde sig i ombord på skibet. Han havde stadig opmærksomheden henvendt på at gøre det bekvemt for fuglene, hvorfor kasserne blev udstyret med krybber til anbringelse af lyng, små skuffer til byg og fuglefrø, således at dette kunne anbringes, uden at man behøvede at åbne kasserne, ligeledes blev der anbragt vandskåle. Kasserne var så rummelige, at der var god plads til, at ryperne kunne røre sig.

Et rypepar.

Alt gik derfor glat på rejsen, og fuglene befandt sig endog så godt, at de begyndte at parre sig, medens de endnu befandt sig i kasserne i København, et sikkert tegn på deres førsteklases kondition.

Desuden traf det sig så heldigt, at de kunne komme videre med postbåden til Færøerne allerede et par dage efter ankomsten, hvorved rejsen ikke blev unødigt forlænget. De ankom da også i glimrende foderstand, raske og livlige til bestemmelsesstedet. Kun to var gået til på rejsen, en hun var død, og en han var sluppet ud ved et uheld og forsvundet. Senere døde endnu en af fuglene på rejsen fra København til Færøerne.

I begyndelsen af juni blev rysterne modtaget på Færøerne af Müllers fader og broder, som var bosiddende der, og som straks fik kasserne båret op på fjeldet, hvor rysterne blev sluppet ud. De samlede sig straks i en flok, hvorefter de fløj op og forsvandt over fjeldet.

De første efterretninger om forsøgets heldige forløb kom allerede den 21. august samme år fra Müllers broder, der havde set en høne med 8 kyllinger omtrent på sam-

me sted, hvor ryperne blev udsat. Selvom der var blevet indført forbud mod at skyde ryper de første 10 år på Færøerne, vides det dog, at to blev skudt, en på Sandø og en på Suderø, så de havde altså spredt sig også til andre af øerne; de blev således også observeret på Nolsø, Østerø og de nordlige øer. I de nærmeste år kom der ingen sikre efterretninger om ryperne, først i 1894 og 95 kom der meddelelser frem om, at der var set flokke på indtil 15 individer rundt om på øerne, forsøget måtte derfor betragtes som vellykket. Endog i 1897 blev der iagttaget nogle, men efter den 17. oktober 1902, hvor nogle stykker blev set på Myggenæs, er der ikke fundet ryper på Færøerne.

Hvis der med mellemrum stadig var blevet tilført nyt blod, ville der måske endnu have været en levedygtig rypestamme på Færøerne; men det kan ikke bebrejdes Rasmus Müller, der få år efter kom hjem til Danmark som pensionist.